

OD. No. 463

VUU

Naam COMITE ACTIEVE DEMOCRATIE

Zie ook:

Uit		In		Uit		In		Uit		In	
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
11/12-46	B	12-12-46	6/12	PF	7/15			27 sep. 1962			
17/12	duy	15/11	20/7	CH	22/7			7 sep. 1962	CSO		
1/12	OT	10/12	2/8	Din	5/8						
12/12	4	22/12	31/7 '51	IV	1/8			23 okt. 1964	BFAI	9 NOV. 1964	
31-2-48	O	11/3	23/10	VEW	24/10			13 DEC. 1971	PR/D		
1/3	B	16/3	7-1-52	Din	9/1 '52						
16/3	C	7/4	18/2	Din	2-1/2						
1/4	4	7/5	5/5	D	9/5						
1/5	C	10/5									
1/5	4	19/5	26/12	Din	14/10						
2/5	4	18/6	20/10	D	21/9						
11/10	KB	11/10	21/5 '53	D	11/4						
2/11	B										
13/1	KB	14/2	28 SEP. 1953					OCT. 1953			
14/3	D	15/3	2/2	PA							
20/3	D	19/3	2/12	Arch	3/11			25 AUG. 1954			
20/6	D	21/6	20/0-21	By				26 OCT. 1954			
21/6	4	17/7	25 OCT. 1954								
17/7	C/D	7/7	9 AUG. 1955					9 AUG. 1955			
7/7	4	20/7	28 SEP. 1957	CSO				20 SEP. 1957			
10/10	4	20/10	7 MRT. 1960	DS				8 MRT. 1960			

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD 463

NAAM: COMITE ACTIEVE DEMOCRATIE

1. Y. o. m. conrag naar B (hr. Dyk) Daarna gaarne
 retour aan D III H. 11-8-48.
 Y III H
2. Eeriem. B II 15.7.48.
3. Ingezien n.a.v. de gegevens die hierin voorkomen van leden
 van het Verb. van Wetes. Onderz. C II 5/4/48
4. Bij beangfont moet namen nog op kaart gebracht worden
 7/5'48 OSM/3 h
5. Ingezien i.v.m. CO 33221 C/L 13.5.48
6. ACD: In de bijlage van stuk 600/XXIXC/46 wordt genoemd Dr. J. P. Prins
 In de handboek staat hij te bakke als Prins, zekere wijziging
 te brengen PD 12/1/48 2/12/48
7. Nog niet op kaart gebracht OSM/CS 10/1/49
8. Ingezien i.v.m. onderzoek k' danse professoren 15/5-49 20/5-49
9. Gein ten orientator A. B. D. 29.5.49
10. als vooren. D II 24-6-49
11. Ingezien i.v.m. Dr. J. R. Mey. Open actie genomen
 B II 6-7-49
12. Zie minuten 4 en 7. De namen zijn op kaart gebracht tot en met
 stuk 16555. ACD 4 C. 26.7.49
13. Ingezien i.v.m. Prof. Barant. 20/7 '50 C 5.
14. Ingezien i.v.m. Prof. van Brink (dochter bij NSF)
 Des II 8-5-52

Inlichtingendienst.

463

GEHEIM.

HOOFDCOMMISSARIAAT
VAN POLITIE
UTRECHT

UTRECHT, den 20 Mei 19 47.

L.C./12, Nr. 499 '47.

Bijlagen: 2

Bericht op schrijven No. ....

van

C. ....

29-5-47

Volgno.

23 MEI 1947

ACD 16555

Onderwerp: Verslag conferentie C.A.D.

UITGEBOEKT

Hierbij doe ik U toekomen het verslag van een conferentie op 17 en 18 Mei j.l. gehouden in het Jaarbeursgebouw te Utrecht en uitgaande van het Comité voor Actieve Democratie.

In deze conferentie werden er een drietal interessante referaten gehouden over de geschiedenis en de handelingen van de Sovjet-Unie, vooral ook t.a.v. haar buitenlandse politiek.

De wnd. Hoofd-Commissaris van Politie,

Hm

R. W. v. Eijk

(R.W.v.Eijk).

Aan de Heer Hoofd van de
Centrale Veiligheidsdienst,
Javastraat 68,
'S-GRAVENHAGE.

C/12-499 '47.

KNV
KV

Verslag van een conferentie, gehouden op Zaterdag 17- en Zondag 18 Mei 1947 in een zaal van het Jaarbeursrestaurant te Utrecht, georganiseerd door het "Comité voor Actieve Democratie", over de verhouding West-Europa - Sovjet-Rusland. Als sprekers waren aangekondigd voor Zaterdag om 16.00 uur, Prof.Dr. Th.Locher, over het onderwerp "De Sovjet-Unie en het Russische verleden", 's avonds: Dr.J. Suys over "De houding der democratie tegenover de Sovjet-Unie" en Zondag 14.00 uur Mr.Dr.J.Barents over "De buitenlandse politiek der Sovjet Unie". Na elke lezing was er gelegenheid tot discussie. De kosten bedroegen voor leden f.2.50, voor niet leden f.3.-- en voor elke lezing afzonderlijk f.1.--.

Deze conferentie was aangekondigd in "De Waarheid" van 10 Mei 1947.

Op Zaterdagmiddag 17 Mei 1947 waren ongeveer 90 personen aanwezig. Versieringen of leuzen waren er in de zaal niet aangebracht. Ter verspreiding lagen op een tafel exemplaren van het blad "Actieve Democratie" van 20 Maart 1947 en een brochure "Wat is, wat wil het Comité voor Actieve Democratie".

Achter de bestuurstafel hadden een zevental personen plaats genomen waaronder de spreker en Mevr. Anna Aleida Alma-Heynen, geb. te Emmen 8-1-1909, won. Pr.Hendrikkade 129 boven te Amsterdam.

Te ongeveer 16.15 uur opende de onbekend gebleven voorzitter de conferentie. Hij heette de aanwezigen welkom namens het landelijk en Utrechts comité, speciaal de Nederlandse ambassadeur te Moskou, Mr. Lovinck. Verder sprak hij ongeveer als volgt:

"In Nederland heeft men wel eens al te lang gedacht, buiten het internationale te kunnen leven. Wij kunnen niet buiten het spel van de internationale verhoudingen. Eén van de eerste kwesties is wel de Duitse. Dit bleek maar al te zeer bij de behandeling in Moskou. De machtstegenstellingen tussen de Sovjet-Unie en Amerika geven aanleiding tot een bespreking. We hebben geen voorkeur. Later komen de andere landen aan de beurt. Prof.Locher zal de historische achtergrond behandelen, Dr. Suys de culturele en Mr.Barents de politieke."

Mevr. Alma-Heynen doet enige huishoudelijke mededelingen, o.m. zal de filmvoorstelling op Zondagochtend niet doorgaan, aangezien de film weer naar Parijs terug moet.

Hierna spreekt Prof.Locher ongeveer als volgt:

"De verhouding Rusland tegenover het Westen is geen zaak van heden of gisteren alleen, het heeft een langdurige geschiedenis. We zullen ons bewust worden hoe van de afwijkende trekken in de politiek van de Sovjet-Unie deze geschiedenis is ontstaan. Het geschiedenis-onderwijs op de scholen is hersteld; de oude tradities zijn weer sangeknoopt. Er is geen radicale breuk in de geschiedenis. De erkenning is gekomen als een voortzetting van de nationale verbreding. Ik geef eerst een overzicht van de wijze hoe Rusland en Europa tegenover elkaar staan. Vervolgens enige aspecten waarin de geschiedenis van de Europese afwijkt. Het moet een subjectief karakter dragen.

We kunnen de Russische geschiedenis verdelen in drie tijdvakken: Kief, Moskou en St.Petersburg. Later misschien nog eens weer Moskou. De eerste periode is van het einde van de negende eeuw tot de dertiende eeuw. De tweede van de dertiende tot het einde van de zeventiende eeuw. Het einde van de overheersing valt in het laatste van de vijftiende eeuw. De expansie gaat meer in Oostelijke en Zuid-Oostelijke richting. West-Rusland komt onder Poolse heerschappij. De aanra- king met West-Europa neemt toe in de zestiende en zeventiende eeuw.

In

In de derde periode wordt de Oostzee en de Zwarte Zee bereikt. Rusland en Kief waren een deel van Europa.

Het vorstenhuis was van Scandinavische oorsprong. De vorsten en Bojaren zijn op den duur geslaviseerd. Rusland maakte deel uit van de Europese staten. Het had zijn Christendom niet van Rome, maar van Byzantium gekregen. Later bleven die landen nog bestaan. Rusland kreeg een ander alfabet, de gothische stijl drong er niet door. Het miste de mogelijkheid van een levend contact met de oudheid. Renaissance en humanisme kent Rusland niet, evenmin kerkhervorming. Dit alles is een geestelijke vervreemding van het Westerse Europa.

De handel verviel in 1240 met de Mongoolse verwoesting. De Oostzee en de Zwarte Zee kwamen onder vreemde heerschappij. De Tartaarische macht stelde de Russische onder Aziatische heerschappij. In 1240 volgden ernstige aanvallen van de Zweden en Duitsers. Dit droeg ~~hij~~ niet bij tot de bevordering van de verhouding tot de rest van Europa.

Moskou krijgt in de 16e eeuw verkeer met Europa. De Engelsen vinden de verbinding over de Witte Zee. Er komen vreemdelingen. In de 17e eeuw neemt dit toe, vooral Engelse en Duitse officieren, die het leger moderniseren. Het dringt door tot het hof en de adellijke families. Smolensk en Kief worden heroverd op Polen. Toch blijft alles meer Aziatisch dan Europees.

Peters de Grote haalt dan de Europeanen naar zijn land voor alle afdelingen. Zijn hervorming legt de grondslag voor verdere hervorming. Toch kon slechts een klein deel van de bevolking deel nemen aan het Europese geestelijke leven. De grote massa drong er niet in door. Een anti-Europese neiging werd merkbaar. Later is de Westers gevormde topklasse verdwenen. Het Westerse is techniek; het gaat met tempo en kracht. Ook de verheffing van de volkskracht. Westers is ook de leer van Marx, in Rusland gemaakt tot staatsdogma. Niet Westers, althans niet modern Westers, is het staatsabsolutisme. Nog niet Westers het sterke collectivisme, wat vooral in de landbouw zo is doorgezet. Er is ook een sterk roepingsbesef. Het vermoede Westen kent dit niet zo als Rusland. De termen kapitalisme en socialisme zijn hiermede onvoldoende gekarakteriseerd. De tegenstelling volks/wil en-macht/wishook onvoldoende uitgedrukt.

Geestelijke starheid, staatsabsolutisme en het ontbreken van de geestelijke vrijheid, dit alles vinden we ver in het Russische verleden terug. De sterke drang naar rechtvaardigheid kan in de geschiedenis een verklaring vinden. Rusland heeft zich als staat en natie gefixeerd op een vaste omtrek. Het was bloot gesteld aan aanvallen. De Krim-Tartaren werden pas in de 16e eeuw onschadelijk gemaakt. De opschuiving van de grens en de krachtsinspanning die gevegd werd, toont overeenkomst. West-Europa daarentegen had kolonisatie over zee. In centraal-Rusland had men een kolonisatiegebied, maar het heeft nooit erg gediend. In de tweede helft van de 12e eeuw vinden we het prototype van de Moskouise alleenheersers. Dan komt de Tartaarische heerschappij en levert het despotisme. Dit bleef niet zonder invloed in Moskou. Het werkt pas door, wanneer het niet meer bestaat.

De kerk in de Mongoolse tijd, die zich had ontwikkelt, accepteert en propageert de gedachte, dat de grootvorst van Moskou de opvolger is van de Byzantijnse keizers. Twee "Rome's" zijn gevallen, een derde staat er en een vierde zal er niet zijn. De macht van de Czaar gaat gepaard met slaafse onderworpenheid. Er is de gedachte dat iedere onderdaan volledig onderworpen is aan de Czaar. Onder Peter de Grote breekt men met het Byzantijnse ceremonieel. Men kan hem een verlicht despoot noemen, maar hij herinnert nog aan Iwan de Verschrikkelijke. Hij heeft getracht de burgerlijke stand tot meer zelfstandigheid te verhogen. De lasten werden echter verzwwaard.

Later werd het een echte "Polizeistaat".

In de Sovjet-Unie heeft de dienstgedachte een nieuwe vorm gekregen. Het is de vraag of de Russische geschiedenis dit duldde als het een andere weg gegaan was. Een ander verschijnsel is de afwezigheid

heid van het feodalisme en grondbezit, zoals dat in het Westen was. Er was wel beloning van dienstgrond. De vazaliteit is nooit zo sterk aan de grond gegroeid als in het Westen. De erfelijkheid van ambten ontwikkelde zich ook niet zo. Dit betekent de mindere ontwikkeling van de zelfstandige individu. De bezitspositie van de adel was nogal sterk. De Russische boer heeft zich nooit tot een zelfstandige grondbezitter ontwikkeld.

Rusland hangt het Byzantijnse Christendom aan. De Slavische kerktaal had de werking dat de kerk een nationale instelling kon worden. Reeds in de 13e eeuw woonde het hoofd van de kerk in Moskou, in de 16e eeuw de patriarch.

Onder Peter de Grote is de zelfstandigheid te niet gedaan. Het werd een deel der staatsmachine en omvatte toen al niet meer het gehele Russische volk. In 1666 komt er een scheuring in de kerk. De oud-gelovigen kregen een andere kerk. Ze werden vervolgd en konden zich niet goed organiseren. Er leefde onder hen een opstandige, anarchistische geest.

Tot gezond ferment van kerkelijke zelfstandigheid kwam het niet. Het verloop van de bekende beweging van de godlozen is te verklaren uit het staatskarakter van de kerk. In hoeverre het geloof nu levend is, is niet bekend."

Van de gelegenheid om in discussie te treden gaven zich een viertal personen op, waaronder Prof. Romein, Prof. Wertheim (?) en Polak, hofbestuurslid van de C.P.N.. ^{Benjamin Sachs?} Het debat had betrekking op de geschiedkundige verhandeling van Rusland. Hierna ging de vergadering rustig uiteen tot 20.00 uur.

Voor het verslag van de conferentie, aanvangende te 20.00 uur van diezelfde dag, wordt verwezen naar de volgende pagina.

12/12-499 '47.

Verslag van het vervolg van de conferentie, uitgaande van het "Comité voor Actieve Democratie", op Zaterdag 17 Mei 1947 te 20.00 uur in het Jaarbeursrestaurant te Utrecht. Als spreker trad op Dr. Suys, over het onderwerp: "De Houding der Democratie t.o.v. de Sovjet Unie".

Aanwezig waren + 80 personen, zaalruimte + 250 personen. Het grootste gedeelte der bezoekers kwam van buiten Utrecht. Bijzondere personen waren niet aanwezig. Versieringen of leuzen waren niet aangebracht. In de zaal werden verkocht de brochure: "Wat is, wat wil het Comité voor Actieve Democratie" en een mededelingenblad van het Comité.

Spreker legde er de nadruk op, dat zijn lezing slechts een "inleiding" was, dat hij daarom niet zou preciseren, en dat hij dit laatste voor de discussie zou bewaren. Vervolgens ging hij diep in op de mogelijkheden om het begrip democratie te definiëren. Hij wilde zich daarbij houden aan de definitie, welke als het ware door de geschiedenis zelf is geschreven. In de laatste wereldoorlog was het begrip democratie een "verenigingsband". Ook Rusland hing toen de democratie aan, die ze vroeger als burgerlijk en onwaardig kenschetste. Zijn democratie was toen echter "anti-fascisme", en stond dus mijlen ver af van de marxistische theoriën.

Volgens spreker moet democratie gezien worden als "vredesgezindheid", d.w.z. gericht zijn op internationale samenwerking ter uitbanning van de oorlog. Politieke samenwerking is dan ook een bestaansvoorwaarde geworden. De ideeële samenwerking zal uitgaan van een bepaalde groep, doch ook deze groep kan de rechtvaardigheid betrachten. De wereld eist eenheid, erkenning en coördinatie. De wil tot eenheid is in de oorlogen met bloed geschreven en een politieke realiteit geworden. Personalisme is onjuist en is een deftig woord om te zeggen dat je niet met de communisten wil medewerken. Als we de democratie zien als de verzoeningsgedachte, dan zijn de politieke partijen belemmerende factoren. Na de overwinning op het fascisme zijn zij weer op de oude voet voortgegaan. Zij bestrijden elkaar om de gunst van de kiezers, om zodoende tot een machtspositie te komen. Dit is fout. Het democratiebeginsel is eenheid, samenwerking en vrede. Dit is een fatsoensbeginsel. Dit te propageren is de taak van het Comité voor Actieve Democratie. Na de oorlog is de wederkerige uitsluitingsgedachte weer opgekomen. Zo dient ook de strijd tussen het communisme en het episcopaat te worden verbannen. In de Westerse democratiën bestaat het recht van partijvorming. In Rusland is dat niet zo. Daar bestaat een eenheid, die we in het Westen heerlijk missen. Aan deze eenheid mogen we niet tornen; dat brengt de vrede en dus de democratie in gevaar. In het boekje "Rusland en Wij" van de Kadet, besproken door de Partij van de Arbeid en in Trouw, wordt Rusland aangevallen. Het is vreemd, dat zij die samen de "Internationale" zingen, (communisten en socialisten) elkaar bekampen. De Kadet haalt zijn angst voor de reactie en zijn haat tegen Rusland door elkaar. Hij is bang, dat Rusland zal profiteren van de strijd tussen reactionairen en progressieven. Hij valt dan ook de Labour-partij en Wallace af, omdat deze concessie's willen doen aan Rusland. De verdeeldheid is beschamend groter dan de eenheid. Ook het communisme maakt zich hieraan schuldig. Spreker ziet de grote staten als vredesgezind, doch te gelijker tijd zich voorbereidende op een oorlog, omdat de leiders dier staten zich moeten verantwoorden tegenover het volk. Bij het volk wordt uit vrees voor oorlog, de wil tot oorlog geboren, als zijnde de uiteindelijke oplossing der angstgedachte. De superioriteit der Westerse Democratieën kan slechts liggen in de wil tot samenwerking.

De rede duurde + 3 kwartier. Er waren na de pauze vele vragenstellers, die echter door tijdsgebrek niet, of zeer summier werden beantwoord. Verschillende vragenstellers vonden Suys' rede te ideologisch en hadden meer werkelijkheidszin verwacht.

Een tweetal vragenstellers stelden geen vertrouwen in de vredeswil van Amerika, één er van achtte Truman even gevaarlijk als Hitler, die toch ook altijd over vrede sprak, terwijl de andere zei dat Amerika zolang de vrede voorstaat, als het in "zijn kraam te pas komt". De samenwerking tijdens de oorlog was niet echt gemeend, doch slechts opportuun. Nu steunt Amerika toch Franco en de fascistische klik in Griekenland.

Een andere vragensteller voelde veel voor de oproep tot eenheid, doch vond het recht van vrije partijvorming daarmee in tegenspraak en stelde Rusland als ideaal van eenheid voor.

Ook wordt vanuit de vergadering naar voren gebracht, dat wanneer zoals in Rusland, de minderheid de meerderheid overheerst en dit voor democratie moet doorgaan, de democratie voor hem geen enkele waarde meer heeft.

Te 22.30 uur gingen de bezoekers, die allen tot de intellectuele klasse behoren, uiteen, nadat de voorzitter van het comité de bijeenkomst met een kort woord had gesloten.

Utrecht, 20 Mei 1947.

C/12-499 '47.

Verslag van het vervolg van de conferentie uitgaande van het Comité voor Actieve Democratie, op Zondag 18 Mei 1947, te 14.00 uur in het ge-Jaarbeursgebouw te Utrecht.

Deze vergadering was de laatste van de drie lezingen en hierin hield Mr. Dr. J. Barents, geb. te 's-Gravenhage 28-12-1916, won. te 's-Gravenhage van der Aanststraat 104, een referaat getiteld "Over de buitenlandse politiek van Sovjet-Rusland".

In de zaal waren geen versieringen of leuzen aangebracht. Aanwezig waren 80 personen, waarvan de helft uit dames bestond.

Het overgrote gedeelte bestond uit intellectuele persoonlijkheden. Het geheel droeg een uiterst beschaafd karakter. Opgemerkt werden ten minste een twintigtal communisten, te oordelen naar het feit dat ze zich aansloten bij en op zeer vertrouwelijke en gemeenzame wijze onderhielden met enkele kopstukken uit de C.P.N., zoals:

De voorzitter van het district Utrecht der C.P.N.: L.D.E.J. Kramer — (geb. te Vreeswijk 27-4-1889).

x Het lid van het hoofdbestuur der C.P.N.: B.S. Polak, (geb. te Nijmegen 12-9-1913).

x Het Utrechtse lid Mevrouw Korpershoek, gescheiden van C.Th. Voorhoeve, + (geb. te Leiden 22-2-1890) en haar dochter:

x S.M. Voorhoeve, (geb. te Territet (Zw.) 30-6-1921).

x Alsmede diegenen, die bij de later gevolgde discussie's zich als communisten ontpopten.

Als voorzitter fungeerde een onbekend gebleven manspersoon, die te 14.10 uur de vergadering opende met de mededeling, dat Dr. Suys de spreker van de laatste vergadering, nl. die van Zaterdagavond j.l. bericht van verhindering had gezonden en alzo niet in staat was, de onderwerpen te behandelen van de avond te voren en waarvan hij beloofd had deze middag op te zullen terugkomen. De voorzitter deelde mede, dat zijn antwoorden op de gestelde vragen zouden worden opgenomen in het te drukken verslag.

Hij gaf hierop terstond het woord aan Mr. Barents.

Deze stelde zich zelve drie vragen naar aanleiding van door natie's bedreven buitenlandse politiek en wel 1e. het bewaren van eigen zelfstandigheid, 2e. het vormgeven aan eigen zelfstandigheid en ten 3e een zekere expansie, welke overigens elke buitenlandse politiek kenmerkt, zonder dat men behoeft te vervallen in een rauwe aanvalsstaat. Ook ons land kent expansie, waarbij spr. de annexatieplannen aanhaalt.

Voorts gaf spreker een geschiedkundig overzicht van het ontstaan der buitenlandse politiek, beginnende bij de Romeinse Pax Augusta. Spr. gaf als zijn mening te kennen, dat door het ontstaan van nationale staten buitenlandse politiek noodzakelijk is geworden.

Spreker ging vervolgens over tot de bespreking van het feit dat de kwaliteit der gezanten van een land, geaccrediteerd bij een vreemde mogendheid, tegenwoordig een heel andere is, in vergelijking met vroeger. Komende op de Sovjet-Unie vraagt spr. zich af of op deze Staat nu ideologische of zuiver technisch-nationale buitenlandse politiek bedrijft. Spreker verklaarde uitdrukkelijk noch pro- noch anti-Russisch te zijn, doch zich af te vragen of het wel juist is, dat de Sovjet-Russische politiek een ideologische is en derhalve niets met het communisme te maken heeft. Spreker wijst op de navolgende punten: ?

1e. Aan de orthodoxe kerken is meer vrijheid geschonken. Dit werpt de vraag op, of dit niet alleen een vrijmaking van de kerk is zonder meer, of is het een dienstbaarmaking aan de communistische doeleinden, dus een zekere greep op bevolkingsgroepen die niet vatbaar bleken voor communistische ideologie? Wat het buitenland betreft kan dan gewezen worden op Yoego Slavië, waarbij men tracht de Rooms-Katholieken onder

het patriarchaat van Moskou te brengen. Om de Amerikaanse en Engelse invloed te beperken in het nabije Oosten, zijn welwillende concessie's te verwachten t.a.v. de godsdienst der Arabieren, nl. de Islam.

In het huidige Rusland laat men de courantenzlezers niet onkundig van het wereldnieuws, lees er de Prawda maar op na, waaraan soms een volle pagina gewijd is en soms met nieuws dat we in onze kranten niet lezen.

2e. Sovjet Rusland gebruikt nu eenmaal andere middelen, dan de oude diplomatie. Spr. vestigt de aandacht op de z.g. Komintern, die haar boodschappen uit Moskou ontving. Deze Komintern werd van de baan geschoven, maar we kunnen aannemen dat de Sovjet niet heeft stilgezeten, er hangt nu een ander bordje voor.

3e. De z.g. nationale communistische partij in de andere landen. Spr. somt de verschillende vormen op waarin zich het communisme manifesteert nl. men tracht door het hulpmiddel "leden", tot de macht te geraken, doch de leden kunnen op de gang van zaken geen invloed uitoefenen. Het is derhalve geen democratische partij. Bovendien is ze niet "nationaal", omdat zij zich niet op Den Haag, Parijs, Brussel enz. richt, maar op Moskou. Wie communistische bladen leest, ziet voorbeelden te over.

Spr. zet de verschijningsvorm van het nationale communisme als partij in diverse landen uiteen en zegt dat het overal, ook in Rusland, slechts een minderheidspartij is. Als uiting van nationaal communisme niet in partijvorm noemt spr. de infiltratie in vakverenigingen, zoals hier te lande de E.V.C. Spr. wijst op Engeland waar de secretaris van de Mijnwerkersbond communist is.

Als verder verschijnsel van nationaal communisme noemt spreker, dat intellectuelen, niet communist zijnde, bereid zijn om Sovjet Rusland ten koste van eigen land te helpen. Spr. wijst op het spionage-schandaal in Canada.

Voorts komt spreker op het tweede gedeelte van zijn betoog, nl. de historische ontwikkeling van de Russische buitenlandse politiek. Spr. splitst deze historie in 3 delen en somt de hoogtepunten met data uit die politiek op.

Na te hebben te kennen gegeven, dat een Nederlands hoogleraar in de geschiedenis in 1933 verklaarde dat Rusland geen imperialisme kent, wijst spreker echter op de Baltische Staten en de verkregen steunpunten in Finland. Hij bespreekt de theorie van een Amerikaans geschiedkundige en geeft een opsomming van de Staten en hunne verhouding t.a.v. de Sovjet Unie, die in de door hem ontworpen 3 denkbeeldige cirkels om Rusland gelegen zijn. (Zie pag. 1 van "De Linie" van 25 April 1947, I.D.Utrecht). Spr. wijst op de latente burgeroorlog in Frankrijk, dat in de derde veronderstelde cirkel ligt.

De expansie van Sovjet Rusland werd echter door de andere Staten ingezien. Spr. wijst o.a. op de oliegebieden in Perzië, de Zuidelijke helft van Korea en de haven van Triëst, die nu ze internationaal geworden is, voor Rusland geen uitvalshaven aan de Adriatische Zee meer kan zijn. Voorts wees spr. op dreigende uitlatingen van de Sovjet regering t.a.v. andere mogendheden.

Mr. Barents stelt zich de vraag of de Sovjet een vredelievende dan wel een agressieve politiek voert. Hij wijst op het feit dat geen enkele Staat vredelievend is en haalt de woorden van Augustinus aan die het gebruik van wapenen voor een land tot het behoud van bepaalde humanitaire waarden geoorloofd acht. Rusland heeft in de 2e wereldoorlog een les gehad en het weert zich. Spr. is echter niet gerust op het feit dat de Sovjet zich als agressief voordoet. Het gaat hier om expansie om het groter worden. Ook Amerika is expansief, doch spreker aarzelt niet om te zeggen, dat dit een gans andere expansie is dan die de Russen voorstaan. Rusland nestelt zich overal waar de toestand rot is. Als enig middel om expansiezucht te voorkomen, ziet spr. als enig heil, de internationale samenwerking.

Spr. meent echter ook geruststellende factoren t.a.v. de Russische expansiezucht te kunnen aanvoeren. Niet omdat de interne structuur van de Sovjet zo zwak is, want dit is geen reden om ons zelf op de borst te slaan.

Spreker ziet in de leer van het Marxisme een intoming van de imperialistische

tische gedachte en tot den volslagen afwijzen van het marxisme in Rusland zal het wel niet komen, alhoewel o.a. door het schappen van particuliere boeren-bedrijven de leer van Marx opzij geschoven is.

Echter de economische positie van de Sovjet is zwak. Want 1/3 gedeelte van het bedrag ingevolge de Leen- en pachtwet ging naar Rusland. Ook voor de oorlog werd er daar met Amerikaans kapitaal, blauwdrukken en productiemiddelen gewerkt. Hierbij komen nog de vernielingen aangericht in de tweede wereldoorlog.

Als half-geldige redenen noemt spreker het politiek-isolationisme van Sovjet-Rusland. Het ontbreekt de Sovjet aan antimoon, nikkel en tin. Kortom, spr. acht Russische autarkie niet mogelijk.

Spr. besluit zijn rijk gedocumenteerd betoog, met de bemerking, dat hij misschien op enige punten onjuist kan zijn geweest, doch hij verzekerde aan de toehoorders, dat zijn betoog niet lichtvaardig was uitgesproken."

Hierna volgde een pauze van ongeveer 15 minuten.

Na heropening der bijeenkomst gaf de voorzitter te kennen, dat zich elf vragenstellers hadden opgegeven. Aan hen werd direct het woord gegeven.

1e. VAN SCHILFGAARDE, wijst op expansie-zucht der Romeinen. De Pax Augusta was geen kwestie van buitenlandse politiek. De Romeinen hadden de toenmaals bekende wereld geheel veroverd, dus viel er geen buitenlandse politiek meer te bedrijven.

2e. POLAK, hoofdbestuurder der C.P.N. In een zeer onduidelijk betoog stelt hij aan Mr. Barents de vraag of de Russische buitenlandse politiek niet door de klassenstrijd veroorzaakt wordt (applaus).

3e. KLINKENBERG, een lange slordig geklede zwartharige jongeman van ongeveer 30 jaar in zwarte trui en een grijs Russisch aandoend kort jasje, ontpopt zich als een uiterst fel communist. Deze sluit zich aan bij het betoog van Polak. Komende op de Canadese spionagekwestie, vraagt hij hoe het staat met het landverraad hier te lande. Spr. kan zich indenken dat iemand zich richt op een buitenlandse ideologie en ziet daar misschien zijn heil in. Klinkenberg zal niet aarzelen als het tot oorlog komt met Indonesië zich aan de zijde van de Indonesiers te scharen. Klinkenberg kan zich niet indenken, dat het nationale communisme op bevel van Moskou zal handelen. Zo iets kon hij zich wel indenken van de bij uitstek internationaal georiënteerde Rooms-Katholieke kerk. Nu er hier zoveel leiders der C.P.N. zijn, aldus Klinkenberg, zou ik de vraag willen stellen aan hen, om eerlijk te zeggen of de C.P.N. al of niet door de Sovjet Unie gesteund wordt. Klinkenberg gaat voort door te beweren dat gemakkelijk gezegd is dat Rusland niet voor de kleine staten is en stelt vast dat het Kellogg-pact een utopie is.

4e. PROFESSOR ROMEIN, rectificeert enige geschiedkundige feiten en het blijkt hieruit dat met hem de Nederlandse historicus was bedoeld, die in 1933 gezegd had, dat Rusland geen imperialisme kent. Prof. Romein ziet echter verschil in de interpretatie van het woord "Imperialisme".

5e. L.D.E.J. KRAMER, voorzitter van het district Utrecht der C.P.N., sluit zich aan bij het betoog van Polak en Klinkenberg. Hij vindt het referaat van Mr. Barents uiterst oppervlakkig en ziet in de Truman-actie koren op de molen van de vijanden van de Sovjet Unie. De argumentaties, die Mr. Barents als feitelijkheden aanhaalt, ziet Kramer als een rede van Göbbels. Kramer kan er zich niet aan onttrekken dat uit de rede van Mr. Barents een zekere vijandigheid jegens de Sovjet Unie naar voren komt. Er is geen

enkel

énkel feit aan te wijzen, dat de S.U. ingrijpt in het recht der vrije volken. Kramer demonstreert de vredeswil van de S.U. bij monde van Litwinoff in de vredesconferentie.

Kramer voortgaande bespreekt de houding der kerken in de Sovjet-Unie. Er is daar geen sprake van vijandigheid tegen het geloof, doch wel wanneer het geloof tot politiek instituut wordt gebruikt. Kramer zegt, dat de goddelozenvereniging een extreem karakter droeg; dit moet bezien worden tegen de revolutionnaire achtergrond in de beginperiode van de S.U.. Kramer wijst op de schijn-democratie in Nederland en noemt als voorbeelden: Indonesië, art. 192 der Grondwet en het uit de aether houden van Radio Werkend Nederland. Maar bij de U.S.S.R. is politieke en economische democratie. Kramer zegt dat het niet waar is, dat de Communistische partijen buiten de Sovjet Unie koehandel drijven met Rusland. Dit is in strijd met de leer van Marx en Lenin. De C.P.N. krijgt geen bevelen uit de Sovjet Unie en geen gelden. Kramer wijst op de geldelijke draagkracht der leden van de C.P.N. en de leiders hebben het gevoel dat de sommen die de leden voor de C.P.N. bijeen brengen boven hun economische draagkracht liggen. Dat de communisten naar Rusland kijken is logisch omdat dat de enige socialistische staat is.

x | 6e. DRS. SCHAPER, zittende aan de bestuurstafel, zet in een breed opgezet betoog uiteen, dat Mr. Barents eenzijdig in zijn beoordeling is geweest. Volgens hem heeft de inleider de tegenspelers niet genoemd. De Amerikaanse schrijver Fisher heeft juist de Russische buitenlandse politiek van die kant belicht.

x | 7e. ZONNENBERG, betoogt breedspakig, dat de opzet van het Comité voor Actieve Democratie goed was om te komen tot een beter inzicht van Sovjet Rusland. Zo iets moeten we juist hebben. Zonnenberg zegt dat hij geen enkel antwoord heeft gekregen op de essentiële vraagstukken. Hij brengt vier punten naar voren en somt achtereenvolgens op: 1e. Is het nodig, dat er over twee werelden wordt gesproken, nl. de Russisch-Amerikaanse controverse, 2e. waarom we onze ogen meer richten naar Rusland dan naar Amerika, 3e. of Rusland geweld op het oog heeft en 4e. of de C.P.N. zich richt naar Moskou.

Zonnenberg legde de nadruk op het feit dat hij bij geen enkele politieke partij was aangesloten en wel omdat hij de buitenlandse politiek interessanter vond (gelach). Het optreden van Rusland in de Verenigde Naties wijst op geen imperialisme. Ook Minister van Boetzelaar is er van doordrongen, gehoord zijn rede, dat de oplossing dwingt tot compromis. Immers Rusland klampt zich vast aan de eenstemmighedsregel en wil er niet vanaf wijken. Zonnenberg ziet het imperialisme van Amerika rauwer dan dat van Rusland. De Russische politiek in de veiligheidsraad wijst op een compromis. De liberale Dr. van Lutterveld schreef dat het kapitalisme nog steeds bestaat in de Russische zône. Voorts bespreekt Zonnenberg de oriëntatie van de C.P.N. op de Sovjet Unie. Hij zegt dat hij zelf geen C.P.N. er is, maar in zijn kwaliteit van bestuurslid van de Vereniging Nederland-Rusland, zocht hij uitbreiding van de gedachten dier vereniging onder de C.P.N. leden. Dit nu brengt voortdurend conflicten met de nationale C.P.N. mede en de C.P.N. leden zijn er niet toe te krijgen uit redenen van partijbelang om tot de vereniging toe te treden. "Ik heb Hoogcarspel," aldus Zonnenberg, "meer malen gevraagd om mee te gaan naar het ambassadehoofd, doch hij weigert hardnekkig. Is dit alles camouflage? Ik zou toch wel graag willen, dat ze zich iets meer op Rusland oriënteerden".

x | 8e. HOOGENDOORN, ontpopt zich als communist. Hij sluit zich aan bij het betoog van Polak en Kramer en miste volgens zijn gevoelens het positieve in het betoog van Mr. Barents.

x | 9e. MELLINK, zegt dat hij niets gehoord heeft over de methode van de Russische buitenlandse politiek en heeft in de rede van Mr. Barents geen perspectief gezien. Hij haalt het referendum van de "Labor-rebellen" aan doch zijn betoog is verward en veelal onverstaanbaar. Hij eindigt met te zeggen, dat het politiek uitzicht in het referaat van Mr. Barents niet tot uiting was gekomen.

x | 10e. BOVENKERK, ziet van zijn vragen af.

-11e. MEIER, betoogt dat het goed is na te gaan van welk standpunt men uitgaat. Is Rusland socialistisch, dan is men klaar. Is Rusland revolutionair

tionnaire

tionnair, dan is eenheid der volkeren de weg tot voorkoming van oorlog. Men bedenke, aldus Meier dat Rusland nimmer een zelfstandige politiek heeft kunnen voeren. Rusland heeft een grotere mond opgezet dan het ballen van zijn vuist mogelijk maakte.

Mr. Barents het woord verkrijgende, zegt dat hij de vragenstellers in het generaal zal beantwoorden. Hij brengt hulde aan zijn opponenten vooral voor hun aangename wijze van debatteren. Eerst maakt hij enige algemene opmerkingen en dat er door de debaters hem woorden in de schoenen zijn geschoven, die hij persé niet gezegd heeft. Hij geeft Prof. Romein gelijk. Dat Mr. Schaper gezegd heeft dat hij eenzijdig is, kan juist zijn, maar Schaper kan toch moeilijk beweren, dat hij een eenzijdige opvatting heeft als een getrouw en doziel aanhanger van de C.P.N..

Het blijkt dat er ook een schriftelijke vraag is binnen gekomen.

Op vele door de opponenten gestelde vragen ging Mr. Barents niet in. Aan Zonnenberg deelde spreker mede dat zijn referaat reeds enige weken tevoren was opgesteld. Kramer werd verwezen naar de geschiedenis met Finland, naar aanleiding van diens opmerking dat Rusland nimmer het vrije beschikkingsrecht der volken had aangetast. (gelach). Mr. Barents nam het verwijt van Polak niet aan, door te beweren dat ook hij wel eens Marx gelezen had. Ten aanzien van Klinkenberg vroeg Mr. Barents aan de vergadering of zij in gemoede geloofde, dat de Russische samenwerking met de Canadezen in het spionage-geval onder het beginsel van internationale arbeiderssolidariteit te vinden was. Mr. Barents zegt niet te geloven in de oprechte houding van de Sovjet Unie. Dat de C.P.N. niet onder invloed van de Sovjet Unie staat ontkent spreker; hij raadt aan om dan maar eens "De Waarheid" en "Voorwaarts" te lezen. Dat Kramer hem met een Göbbels vergeleek en dat hij aldus een semi-fascist genoemd kon worden, merkte Mr. Barents lachen d op, dat hij "Sans rancune" was. Mr. Barents beantwoordde voorts nog Schaper, door de vraag te stellen of Rusland een meer socialistische weg zou opgaan of een die naar het Czarisme zou leiden.

Te 17.30 uur werd de bijeenkomst door de onbekend gebleven voorzitter gesloten, die betoogde de persoonlijke mening te hebben, dat een dergelijke conferentie als op deze dagen gehouden geen nut afwerpt. Het is volgens spreker blijkbaar niet mogelijk om een objectief standpunt in te nemen en zeker niet door de aanhangers van de communistische ideologie.

Utrecht, 19 Mei 1947.

ACTIEVE DEMOCRATIE

Mededelingenblad, uitgegeven onder verantwoordelijkheid van het Comité voor Actieve Democratie

Redactrice: Mr W. M. van Meurs- van der Burg

Redactie adres: Spinozastraat 43¹¹, Amsterdam.C., tel. 52660

Opvoeding tot democratie in Amerika

ALHOEWEL de democratie in het vaandel geschreven staat van de meeste staten der U.S.A., is het zeker, dat er nog heel wat ontbreekt aan de volkseenheid en dat de burgers op verre na niet algemeen deelnemen aan het gemeentelijke en staatkundige leven.

Wel is de Amerikaan trots op de beginselen der democratie, die door de grondwet vastgelegd zijn en als onaantastbaar bezit worden beschouwd, maar de verwezenlijking van de democratische idealen wordt nog belemmerd door vele scheidingslijnen van ras, godsdienst en maatschappelijke klasse.

Het bewustzijn van de tekortkomingen der democratie is in de laatste jaren levendig geworden bij vooruitstrevende Amerikaanse burgers, die gedreven werden door het oude ideaal van burgers, samen levend als gelijken.

kleine stadje Springfield (Mass.), 150.000 inw., heeft de beweging voor actieve democratie een grote vlucht genomen, voornamelijk door de invloed van dr. Granrud, die sedert 1940 daar werkzaam was als super-intendant van de scholen.

Het „Springfield-plan“ is geen officieel programma, maar een ontwerp, om tot democratische levenswijze te komen, uitgaande van de kinderen en met het doel, langs die weg ook de volwassenen te bereiken.

De initiatieven komen vooral voort uit de intellectuele middengroepen.

De grondgedachten

De leidende gedachten zijn:

1. Veel van de vooroordelen onder schoolkinderen zijn te wijten aan factoren buiten de school. Een programma voor meer werkelijke democratie moet dus niet alleen de school, maar ook de ouders bereiken.
2. De democratie moet bij het onderwijs niet te veel geïdealiseerd worden. Zwakke punten moeten openhartig worden aangewezen.
3. De leerlingen moeten de oorsprong leren kennen van de verschillende groepen, die de Amerikaanse bevolking hebben gevormd en de historische achtergrond van hun eenwording, zodat steeds nauwer aaneensluiting kan worden bereikt.
4. De gedachten der democratie moeten voorgesteld worden op dynamische wijze en moeten geestdrift kunnen opwekken.

Vooropgesteld wordt, dat alle Amerikaanse burgers onderwijzer of leraar kunnen worden, ongeacht hun ras of religieuze overtuiging. Voor den Nederlander moge dit vanzelfsprekend zijn, maar voor Amerika is dit een hele stap vooruit. De hervorming, die Springfield gewaagd heeft, leek vele ouders bedenke-

De heer W. Hogeveen, voorzitter van de Haarlemse afdeling van ons Comité, heeft een lang gesprek gehad met professor Minnaert uit Utrecht, die onlangs van een studiereis uit Amerika is teruggekeerd. Aan dit onderhoud heeft de heer Hogeveen het bijgaande artikel ontleend.

lijk. Na korte tijd is gebleken, dat ook de negeronderwijzeres even goede resultaten behaalde en dat de maatschappelijke waarde van een leerkracht niet bepaald werd door zijn afkomst.

Zeer algemeen is in Springfield de overtuiging geworden, dat deze hervorming een gelukkige is geweest.

Bij het onderwijs op de scholen trachten men aan de leerlingen vooreerst een inzicht te geven in de geschiedenis van de stad en in de oorsprong van de verschillende bevolkingsgroepen, die in de gemeente samenleven. Aan de kinderen wordt gevraagd volksliederen te zingen, die zij van hun ouders geleerd hebben en die de eigenaardigheden tot uitdrukking brengen van Italianen, Mexicanen, Chinezen, Polen, Engelsen, enz.

Men bestudeert al deze landen en volkeren en brengt de kinderen eerbied voor de verschillende nationaliteiten bij. Dit gebeurt vrijwel door de gehele lagere school heen. Met de leerlingen wordt een bezoek gebracht aan de kerken van de verschillende godsdienstige richtingen, zodat zij leren, elkanders godsdienst te eerbiedigen. Er werd zelfs eenmaal een Kerstfeest door kinderen van Joodse en Christelijke huize gezamenlijk gevierd.

Nadat men de kinderen inzicht gegeven heeft in de wijze, waarop de bevolking gevormd is, brengt men hen voor ogen, hoe de samenleving in de gemeente georganiseerd is.

De politieagent, de brandweerman, de melkboer, de postbode brengen een be-

zoek aan de school en vertellen, hoe zij de bevolking trachten te helpen en wat de kinderen kunnen doen, om hen te helpen.

Democratie op school

De school zelf wordt als een democratische gemeenschap in miniatuur georganiseerd.

Er wordt een aantal comité's samengesteld, door de leerlingen zelf gekozen en waarvan ieder zich bezig houdt met een van de volgende onderwerpen: stof-afnemen, vegen, zorg voor de flesjes melk, verdeling van leesboeken, versiering van het schoolgebouw, verzorging van de speelplaats en de tuin, de schoolkrant, Rode Kruis, veiligheid, enz.

De leerlingen zijn verantwoordelijk tegenover hun medeleerlingen, niet tegenover hun onderwijzers, hoewel deze natuurlijk toezicht uitoefenen.

Bij alles wordt aan de leerlingen de suggestie gegeven, dat zij gemeenschappelijk voor de school moeten werken.

Al deze dingen hebben betrekking op de Openbare Lagere School, die het overgrote gedeelte van het lagere onderwijs verzorgt.

De bijzondere Katholieke scholen hebben het Springfield-plan niet direct overgenomen, doch zijn toch indirect onder invloed er van gekomen (b.v. wat betreft het staatsburgerschap).

Op de lagere school volgt in Amerika de Highschool, die ongeveer met ons Middelbaar Onderwijs overeenkomt. Hier is vooral de bestudering der vreemde nationaliteiten tot een belangrijk onderwerp gemaakt.

Af en toe worden discussie-bijeenkomsten gehouden, b.v. over:

Is de oorlog onvermijdelijk?

Is het gewenst, dat iedereen naar de universiteit gaat?

Moet er segregatie van de rassen ingevoerd worden?

Dergelijke discussies worden gevoerd voor een publiek van 30 à 40 leerlingen, die zelf de onderwerpen moeten inleiden en bediscussieren. Aan het eind wordt een stemming uitgebracht en tenslotte een

(Vervolg zie pagina 2)

Het secretariaat van ons comité is gevestigd:
Reguliersgracht 111, Amsterdam.
Tel. 30678.

Onze secretaresse: mevrouw L. Alma-Heijnen is daar dagelijks te bereiken.

Wat doet het Comité?

HET Comité voor Actieve Democratie neemt geen standpunt in ten aanzien van het annexatievraagstuk. Maar wel is het van mening dat dit vraagstuk op democratische wijze behandeld had moeten worden dan tot nu toe geschied is.

In een brief aan den minister-president, dr. L. J. M. Beel, heeft het bestuur van ons comité deze mening uitvoerig gemotiveerd.

Excellentie,

Het Comité voor Actieve Democratie heeft met grote belangstelling de behandeling van het vraagstuk, of Nederland annexatie van Duits grondgebied moet vragen, gevolgd. Zonder ten aanzien van bovengenoemd vraagstuk een standpunt in te nemen — zulks te doen acht het Comité niet op zijn weg — zou het Comité gaarne als zijn mening aan Uw Excellentie kenbaar willen maken, dat de wijze, waarop de Regering dit belangrijke vraagstuk heeft behandeld, niet in elk opzicht democratisch genoemd kan worden. Het is bekend, dat de definiëring van het begrip „democratie” en daarnaast van „democratisch” niet gemakkelijk tot een resultaat leidt, dat iedereen democraat bevredigt. Het onderstaande korte overzicht van wat de Regering in deze materie deed, zal echter niet licht tot de conclusie voeren, dat men de behandeling van dit probleem in overeenstemming bevindt te zijn met die, welke men in een democratie mag verwachten.

Voor zover dit door de pers bekend werd, kan de behandeling van het annexatievraagstuk als volgt worden samengevat:

AUG. 1945. De Regering stelt een Staatscommissie in, die op korten termijn een duidelijk omlind, zake-lijk en zedelijk gefundeerd voorstel zal moeten doen.

SEPT. 1945. Het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening houdt van 10—22 Sept. een „Enquête Landhonger”, teneinde de omvang van de onder de agrarische bevolking bestaande behoefte aan land te peilen.

29 OCT. 1945. Z.E. Schermerhorn verklaart zich een tegenstander van een volksstemming over dit onderwerp.

17 DEC. 1945. Z.E. Schermerhorn verklaart op een persconferentie, dat het volk een uitspraak zal moeten doen over de vraag of Nederland pro of contra annexatie is.

24 JULI 1946. H.M. de Koningin deelt in de Troonrede mede, dat Nederland zich voorstel aanspraken te doen gelden op grensverbetering van beperkten omvang langs zijn Oostgrenzen.

20 JULI 1946. In de pers wordt, echter niet officieel, medegedeeld, dat de Regering-Schermerhorn kort voor

haar aftreden een memorandum heeft voorbereid, dat met een aanbeveling aan het nieuwe Kabinet is overhandigd. Dit memorandum zou hierop neerkomen, dat, nu de Nederlandse bevolking in gebreke is gebleven zich positief uit te laten over het annexatievraagstuk, de Regering op haar beurt in gebreke zou blijven wanneer zij om die reden het gunstigste tijdstip liet voorbijgaan.

21 OCT. 1946. De Regering overweegt een plenaire zitting van de Staten-Generaal aan te vragen om in een besloten zitting de voorstellen te behandelen.

26 OCT. 1946. De Times onthult deze voorstellen.

6 NOV. 1947. Medegedeeld wordt, dat onze diplomatieke vertegenwoordigers onze territoriale en economische eisen aan Engeland, de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie en Frankrijk hebben overhandeld. In een radio-rede op dezelfde datum deelt Uwe Excellentie o.a. mede, dat het annexatie-probleem ruim twee jaar bestudeerd is, waarbij de commissie-Vorrink belangrijk werk heeft verricht.

Deze behandeling overziende, moet men tot de conclusie komen, dat noch de Regering-Schermerhorn, noch het door Uwe Excellentie samengestelde Kabinet, het Nederlandse volk in de gelegenheid hebben gesteld zich een mening te vormen over het annexatie-probleem. Hiervoor zou nodig zijn geweest, dat de Regering haar plannen duidelijk omlind tijdig ter discussie had gesteld. Het Nederlandse volk zou zich dan over een concreet voorstel een mening hebben kunnen vormen, hetgeen thans niet mo-

gelijk was, daar men in onzekerheid bleef verkeren omtrent de richting, waarin de plannen der Regering gingen. Het aantal mogelijkheden was daarbij zo groot, dat, voor zover het tot een gedachtenwisseling kwam, vaagheid en verwardheid het gevolg waren.

De Staten-Generaal werden pas op het laatste ogenblik voor de behandeling in een besloten zitting bijeengeroepen en de publicatie van de eisen geschiedde eerst nadat de eisen waren ingediend, zodat de mogelijkheid van een openbare discussie werd afgesneden.

Men heeft als argument voor het eenzijdig optreden der Regering wel aangevoerd, dat de Koning het opperbestuur der buitenlandse betrekkingen heeft, zodat de Staten-Generaal er geen „recht” op zouden hebben om in dit probleem gekend te worden. Het Comité voor Actieve Democratie acht dit argument formeel en kent er als zodanig weinig waarde aan toe. Het is immers in de eerste plaats aan gegronde twijfel onderhevig of het binnen de grenzen halen van duizenden Duitsers inderdaad alleen een kwestie is van buitenlands beleid en in de tweede plaats zal een democratische regering er naar de mening van het Comité steeds naar dienen te streven bij zeer belangrijke vraagstukken het volk in de te nemen beslissingen te kennen, ook als dit formeel niet tot haar taak zou behoren.

Twee grondslagen der democratie, te weten:

a. het scheppen van mogelijkheden voor het volk om zich een oordeel te vormen en hieraan uiting te geven;
b. openbaarheid van behandeling; werden bij de behandeling, zoals deze heeft plaatsgevonden veronachtzaamd.

Het Comité voor Actieve Democratie meent er goed aan te doen door Uwe Excellentie er op te wijzen, dat het dezen gang van zaken betreurt.

Lezingenserie over de aspecten der democratie.

Te houden in een der zalen van het American Hotel, ingang Leidseplein, te Amsterdam.

- 1 April: Prof. dr. J. Romein: De ontwikkeling der democratie.
- 8 „ Dr. A. de Froe: Wat is de democratie waard?
- 15 „ Mr. dr. J. Baert: De economische democratie.
- 22 „ Prof. dr. Ph. Kohnstamm: Opvoeding tot democratie.
- 29 „ Drs. B. W. Schaper: Democratie in de wereld.

Voor het volgen van deze serie moet men zich vooraf bij de secretaresse van de afdeling Amsterdam, mevr. A. Burbach - v. d. Woord, Westlandgracht 129, tel. 82272, opgeven. De kosten van de gehele serie bedragen f. 3.—.

Twee conferenties.

Op de eerste, die te Utrecht op 17 en 18 Mei wordt gehouden, zal als centraal probleem worden besproken:

De verhouding West-Europa—Sovjet-Unie.

Op de tweede zal het onderwerp zijn:

De verhouding Amerika—Europa.

De conferenties worden gehouden in de zaal van het Jaarbeurs-restaurant.

Sociaal-democratie en communisme

OP Vrijdag 28 Maart zal de heer K. Vorrink in Amsterdam voor ons Comité spreken over de verhouding tussen socialisme en communisme in ons land. Het bestuur heeft in verband hiermede, de bijgaande inleiding tot deze voordracht aan de Amsterdamse leden verstuurd.

Ook de leden uit andere plaatsen zijn natuurlijk welkom.

Wie de politieke ontwikkeling in ons land sedert de bevrijding heeft gevolgd, moet wel tot de erkenning komen van het feit, hoe beperkt de veranderlijkheid in ons politiek bestel gebleken is, en toe taai zich de oude partijverhoudingen en hun grondslagen betoond hebben. Van de grondige vernieuwing, tijdens de bezetting verbeid, is weinig terecht gekomen. Tal van oude politieke formaties en contro-versen zijn onveranderd teruggekeerd, zoals de anti-these, het vier-zuilensysteem, de coalitie-regering, zij het op andere grondslag, enz.

De enige uitzondering hierop is, behalve een algemene opschuiving naar links, waarop ook reeds een terugslag merkbaar is, de doorbraak, belichaamd in de Partij van de Arbeid. Zonder de discussie omtrent totstandkoming en omvang van deze doorbraak te willen heropenen, moet er hier toch op gewezen worden, dat zowel het resultaat der verkiezingen van 1946 als de daarop gevolgde coalitie-vorming, waarin een der oude partijen, op kerkelijke grondslag opgetrokken, althans numeriek de leiding bezit, voor de stichters der nieuwe partij-formatie teleurstellend moet zijn.

De vraag blijft gewettigd, of de uitbreiding van het bereik der democratisch-socialistische gedachte via de Partij van de Arbeid naar rechts ten volle opweegt tegen de onmiskenbare vervreemding jegens in 't bijzonder sociaal verwante groepen naar links. Bepaald verontrustend is de voortdurende verscherpte tegenstelling, die zich tussen de P.v.d.A. en de sterk gegroeide partij links van haar, de Communistische Partij, heeft geopenbaard. Die tegenstelling is daarom verontrustend, omdat hij het onderlinge contact en de daarmee gepaard gaande beïnvloeding tussen in sociaal opzicht sterk verwante groepen belemmert; dit kan een noodzakelijk samengaan voor eventuele urgente sociale c.g. socialistische, hervormingen op beslissende ogenblikken in de weg staan. Daarvan kan echter enerzijds een onvruchtbare radicalisering der uiterst linkse partij, anderzijds een te eenzijdige oriëntering der Partij van de Arbeid op een in sociaal opzicht zeer heterogene partner het gevolg zijn. Thans reeds manifesteert zich meer dan eens de remmende invloed, die er van de Kath. Volkspartij op de P.v.d.A. uitgaat.

Hier liggen ongetwijfeld gevaren voor een gezond politiek leven in ons land, die zich reeds openbaren in de onmiskenbare matheid der politieke belangstelling, met name ook onder de jongere generaties.

Dit alles is voor het Comité voor Actieve Democratie reden geweest het vraagstuk van de verhouding van de Sociaal-Democratie en het Communisme in ons land principieel aan de orde te stellen. Het Comité, dat leden van de beide betrokken groeperingen in zijn midden telt, en uitdrukkelijk pretendeert een ontmoetingscentrum te zijn voor progressieve, democratische elementen uit verschillende kampen, meent tot een wederzijdsche verheldering te kunnen bijdragen, door dit vraagstuk in alle scherpte ter discussie te stellen.

Daarom verheugt het zich, den heer VORRINK, voorzitter van de Partij van den Arbeid, wiens standpunt in deze kwestie aan duidelijkheid niets te wensen overlaat, bereid te hebben gevonden, zijn opvattingen in een bijeenkomst van leden van het Comité uit Amsterdam en omgeving uiteen te zetten.

Wij zijn ervan overtuigd, dat voor de rede van den heer Vorrink, die op VRIJDAG 28 MAART TE AMSTERDAM, des avonds 8 uur, in de zaal van Vrij Nederland, Keizersgracht 604, wordt gehouden, onder de leden grote belangstelling zal bestaan.

Wij hopen, dat naar aanleiding van deze rede een confrontatie van de verschillende meningen, die aangaande deze kwestie binnen het Comité bestaan, zal kunnen plaatsvinden in een discussie, die gekenmerkt zal zijn door een even grote waardigheid als openhartigheid. Het bestuur nodigde vooraf verschillende personen uit aan de discussie deel te nemen.

Wij twijfelen niet aan het nut en de mogelijkheid van een principiële gedachtenwisseling, die door haar onmiddellijk verband met de politieke praktijk niet zonder invloed zou behoeven te blijven op de politieke verhoudingen en tegenstellingen in ons land. Het wil ons voorkomen, dat deze activiteit zeer wezenlijk aan het doel van het Comité voor Actieve Democratie beantwoordt.

Gezien de te verwachten belangstelling voor deze bijeenkomst, verzoeken wij de leden van het Comité ten spoedigste aan het secretariaat op te geven, of zij persoonlijk deze avond willen bijwonen en welke personen zij daarvoor eventueel zouden willen introduceren.

Uiteraard draagt deze bijeenkomst een besloten karakter.

HET BESTUUR.

Verslag

„Debat over Duitsland.”

Verkrijgbaar bij het secretariaat en de Uitg. „Vrij Nederland”.

Voor leden: f. 1.—

Voor niet-leden: f. 1.25

Van over de grens

DE discussie over het probleem Duitsland, die op onze landelijke conferentie van 2 en 3 November j.l. was georganiseerd, heeft in wijde kring belangstelling getrokken.

Het zal onze lezers interesseren, dat deze belangstelling niet alleen binnen doch ook buiten onze grenzen werd gevonden en wel in Duitsland zelf.

In de soc.-dem. „Telegraph”, die in Berlijn verschijnt, vonden wij een artikel „Holland en het Duitse probleem”, waarin op de betekenis van dit debat wordt gewezen.

De schrijver vond alle aanleiding zijn lezers in duidelijke taal de situatie in ons land en zijn bevolking te schilderen, waarin Hitler's soldaten, de Gestapo, kortom de gehele machinerie van overweldiging en bezetting, het gebracht hadden.

Daaraan moet men denken, zo be-toogt hij, wanneer niet altijd met de spreekwoordelijke Hollandse nuchtheid in Nederland wordt gesproken over Duitsers en Duitse problemen.

Schrijver meent echter als een belangrijk feit te moeten erkennen, dat in Nederland in politiek geïnteresseerde kringen het probleem Duitsland ernstig en zonder haat wordt besproken. Een voorbeeld hiervoor noemt hij de bijeenkomst van het Comité voor Actieve Democratie, waaraan hij dan een groot deel van dit artikel wijdt.

Hij besluit met te zeggen: „Het indrukwekkendst was echter de sfeer en de toon, waarin alle sprekers dit netelige probleem behandelden, of het nu socialisten, communisten of mensen van andere richting waren. Hoezeer ook de zaak iedereen ter harte ging, weloverwogen en verstandig was toch elke uitspraak, zelfs de felste critiek. Eens te meer werden we ons bewust, dat democratie slechts gedijen kan in een atmosfeer, waar men met recht ook van de goede wil van den tegenstander overtuigd kan zijn. Daarom lijkt ons het feit, dat deze discussie reeds nu in Holland weer mogelijk was, een bewijs, dat men hoopt, dat in Duitsland de mensen van goede wil meer en meer invloed zullen krijgen, zodat die samenwerking mogelijk wordt zonder welke er voor beide volken, ja voor ons hele continent geen hoop is.”

Rotterdam en het Duitse probleem

Op 25 Januari j.l. heeft de afdeling Rotterdam van het Comité in de Economische Hogeschool een belangwekkende conferentie over het Duitse probleem gehouden, waar de heren Mozer, Tammes, en Lichtenauer, ieder een aspect van dit vraagstuk behandelden.

Het Comité was die dag de gast van de Vereniging voor Studiebelangen van de Economische Hogeschool.

Ongeveer 300 leden en introductie's namen aan de conferentie deel.

DE heer MOZER, hoofdredacteur van „Paraat“, verstrekte in een inleiding van omstreeks een uur, tal van feitelijke gegevens over de huidige situatie in Duitsland. Hij begon met er de nadruk op te leggen, dat de geallieerden door hun voorwaarde bij de capitulatie van „unconditional surrender“ daarmede de gehele verantwoordelijkheid hebben overgenomen voor hetgeen verder na die overgave in Duitsland zou gebeuren.

Tengevolge van de slechte economische situatie, het huisvestingsprobleem (er moet mede rekening worden gehouden, dat voor de daklozen gedurende een mensenleefijd nog geen huizen beschikbaar zullen zijn), de voedselnood en de grote verandering in de structuur der bevolking, waar op 19 vrouwen 4 mannen voorkomen, is nog weinig van een verbetering in de geestesgesteldheid van het Duitse volk te merken.

De leeftijdsgroep boven de 45 jaar, hebben voor zover mogelijk weer aangeknoopt bij hun leven van voor de oorlog.

Het is onder die groep, dat men nog wel eens mensen met verantwoordelijkheidsgevoel voor hetgeen is gebeurd, aantreft, vooral voor zover ze zelf slachtoffer zijn geweest van het nazi-regiem.

De leeftijdsgroep van 25—45 jaar moet eigenlijk „hopeless“ genoemd worden. De meeste verwachting kan worden gekoesterd van de leeftijdsgroepen tot 25 jaar. Daar heerst een hartsochtelijke behoefte aan „zich uitspreken“. Toch is het dan weer zeer bedroevend, dat het onderwijs voorlopig nog op een uiterst primitief peil staat, zodat voor opbouwen de arbeid eigenlijk geen gelegenheid geboden wordt.

Uitvoerig schetste de heer Mozer nog de politieke situatie, waaruit de conclusie kan worden getrokken, dat het Marxisme op dit ogenblik weer vele aanhangers telt, omdat het de meest sprekende ideologie is en er geen andere aanwezig is. Vervolgens sprak prof. P. J. TAMMES over de internationale aspecten van het Duitse vraagstuk.

Hij betoogde, dat in militair opzicht Duitsland niet langer, althans in de eerste tijden niet als een ernstig gevaar behoeft te worden beschouwd, en dat wij onze door angst ingegeven visie op de

Duitse problemen dienen te laten varen. De militaire vraagstukken zijn in de wereld politieke vraagstukken geworden en voor de oplossing van die politieke vraagstukken, zag spreker als meest aanbevelenswaardige weg deconcentratie van machten: een federalistisch Europa. Ook Duitsland zou een federale statenbond moeten worden. Gebleken is, dat in vredesverdragen opgenomen dwangbepalingen op den duur geen kracht meer hebben of een bron worden van spanningen. Derhalve is slechts mogelijk een vredesverdrag met de mogelijkheid van revisie of zal moeten worden getracht om richting te geven aan de ontwikkeling.

Als voorbeeld van internationale regelingen, die zonder annexatie van grondgebied dus zonder dwang op te wekken, zouden kunnen worden tot stand gebracht, noemde spreker de inpoldering van de Dollard tezamen met Duitsland.

Tenslotte wees spreker er op, dat een eerste vereiste is, dat Duitsland tot geestelijk geopend gebied wordt verklaard. Hierna werd door de deelnemers aan de conferentie een maaltijd gebruikt in de lokaliteiten van de Rotterdamse Studenten Sociëteiten.

Prof. C. W. de Vries, die op geestige en originele wijze het debat leidde, stelde na iedere lezing de aanwezigen in de gelegenheid vragen, die direct op het onderwerp betrekking hadden, te stellen, terwijl de algemene vragen des avonds na de laatste lezing aan de orde kwamen.

In de avondbijeenkoms voerde mr. W. F. LICHTENAUER het woord. Na een geschiedkundig overzicht waarin hij aantoonde, dat de negentiende eeuw in Duitsland de realisatie van het Nibelungen-complex had gebracht, kwam hij te spreken over de economische verhouding tot Duitsland voor de oorlog en de wij-

zigen daarin die door de oorlog zijn ontstaan.

Een groot nadeel zag hij in het feit, dat alle Duitsa uitzaaiingen buiten Duitsland na het einde van de tweede wereldoorlog verdwenen zijn, waardoor de economische kracht van Duitsland sterk geschaad wordt. Naast de enorme vernielingen in Duitsland staan de verliezen van het agrarische Oosten, van Silezië en het Saargebied. De agrarische reform politiek van Rusland zal voorlopig alleen vermindering van de opbrengst ten gevolge hebben.

De vernietiging van veel buitenlands kapitaal, dat op allerlei wijzen was belegd in de Hansesteden, zal ook moeilijk en niet spoedig worden hersteld. Wij zijn echter, zoals spreker het uitdrukte, met handen en voeten gebonden aan dat levende lijk, dat op het ogenblik Duitsland is. Spreker zag als enige oplossing enerzijds een inschakeling van Nederland in de opbouw van Duitsland, waarvoor wij ons financiële offers zullen moeten getroosten; voorts een streven naar grotere industrialisatie in eigen land. Verder zo mogelijk het overnemen van de rol, die de Noord-Duitse handelssteden hebben gespeeld. Het zwaartepunt van het herstel van Duitsland zal moeten worden gevonden in de Rijnvaart. De daarvoor Hagar begraven Nibelungenschat zal moeten worden opgedolven.

Na afloop van de lezing van mr. Lichtenauer dankte mr. Krop voor de gastvrijheid aan het Comité verleend door de Vereniging voor Studiebelangen en voor de uitstekende organisatie van deze dag. Hij wees er op, dat het belang van deze conferentie vooral moet worden gezien in de mogelijkheid, die hier werd geschapen om een betere voorlichting te verkrijgen. Alleen dan is een gefundeerde meningsvorming, die op de duur niet zal nalaten invloed te krijgen op de publieke opinie mogelijk. Daarom heeft het Comité deze lezingen georganiseerd.

Prof. dr. J. Romein sprak voor Amsterdamse studenten

Citaten uit de rede, die prof. J. Romein op een door ons comité georganiseerde bijeenkomst van Amsterdamsche studenten hield op 11 December 1946.

EN nu had ik het wel, tot dusver, „alleen over het nut voor de historicus om politiek en sociaal bedrijvig te zijn, maar — ik vraag het U — ligt de zaak op veel andere, ja op de meeste studiegebieden wel veel anders? Geldt het tenslotte niet, voor allen, die zich voorbereiden op een maatschappelijk beroep, dat de uitoefening daarvan beter zal kunnen zijn, naarmate zij de maatschappij waarin zij dat beroep zullen hebben uit te oefenen, beter hebben leren kennen? En is er wel een betere, is er zelfs wel een andere weg, die maatschappij te leren kennen, dan door er reeds als studenten, actief in mee te werken?

Doch er is ook nog een andere kant aan deze zaak. Gesteld al eens, dat gij — voor uw gevoel — er persoonlijk niet beter van worden zoudt, wanneer gij een gedeelte van uw tijd actief aan de publieke zaak zoudt besteden, zoudt gij dan nog niet menen, dat gij het terwille van die publieke zaak, d.i. dus uiteindelijk terwille van uw medemens zoudt moeten doen? Dus toch een beroep op het algemeen belang? Ja en neen. Neen, omdat ook hier het eigenbelang een rol speelt. Immers, wanneer we deze aangelegenheid maar iets ruimer zien, zal het, stel ik mij voor, zo zijn: wanneer we ons alleen uitsluitend met ons eigen werk bemoeien, groeit er een onbevredigdheid in ons, die ons tenslotte toch belet, ook dat eigen werk goed te doen en zo leidt tenslotte, langs een omweg toch ook weer dat eigen belang — maar nu in hogere zin, als men wil — er toe, zich actief met het algemeen belang te bemoeien!

Toehoorders, wat ik tot nog toe gezegd heb, vind ik eigenlijk zo evident, dat het mezelf maar matig kan boeien en ik veronderstel van u niet anders. Zo evident, dat ik niet laten kan, ook de tegenkant te zien, die pas de spanning en daarmee het levende aan deze zaak geeft, omdat pas deze tegenkant het tot een probleem, tot een ernstig probleem maakt.

Prof. van Thiel betoogde in zijn intederede, dat de tegenwoordige „civitas academica“ zozeer sociale bemoeiingen dreigde op te gaan, dat de studenten veelal de zedelijke moed misten om ook maar één minuut van dag of nacht met hun geestelijke arbeid, met hun eigen gedachten alléén te zijn. En hij eindigt dit betoog, door uit te spreken, dat „wie niet althans iets van de trappist in zich draagt“, liever de universiteit moest mijden.

Ware Thiel een kamegeleerde of een

egoïstisch carriërist, dan zou zijn uitspraak weinig betekenis hebben, maar ik verzeker u dat zij komt van een warm, sociaal voelend en eerlijk-progressief mens en ik moet er zelfs bijvoegen, dat ik van mening ben, dat ook hij gelijk heeft.

Dus, Ja, wat dus? Ik zie voor dit probleem maar één oplossing, waarvan ik erken, dat zij niet elegant en erger, waarvan ik weet, dat zij jonge oren nooit aangenaam klinkt, voor hen verval in de buurt van het verraad ligt, n.l. een *compromis*. Maar ik kan hetzelfde, zonder, geloof ik, onoprecht te worden, toch ook anders uitdrukken en wel zo: gij moet innerlijk zo groeien — en innerlijke groei is anders dan uiterlijke niet onafhankelijke van de wil — gij moet m.a.w. uw persoonlijkheid zo willen doen uitgroeien, dat gij de tegenstelling sociale activiteit — monniksgeest omvat en psychisch-intellectueel zo lenig worden bovendien, dat gij van het éne uiterste op het andere kunt overschakelen. Daarbij zult gij dan de ervaring opdoen, dat beide uitersten elkaar zullen bevruchten — dat uw sociale werk de kenmerken zal tonen van uw gedegen studiezin, uw studie omgekeerd die van de reële taal, waaraan gij u wijdt. Juist door die inwerking van beide op elkaar groeit dan weer uw persoonlijkheid.

„Men zegt wel eens, dat de lauwhoed en moeheid waaronder het Nederlandse volk wel lijkt te lijden, veroorzaakt wordt door het gebrek aan een ideaal, maar dan betekent dat toch slechts, dat dit volk — en alle volken der Westerse beschaving — dit zo voor de hand liggend ideaal alleen niet ziet, omdat het het niet zien wil. Dat het niet te vinden zou zijn, moet men mij niet wijs maken.

En ook gij kunt hieraan meewerken. Ik weet het: er zijn ook hier tegenkanten. Ik tel ze niet licht en juist daarom noem ik ze. Ik weet dat het aantal studenten, bereid zich actief voor dit ideaal in te spannen, niet groot is, en dat bij hen — ik denk aan de leden van Politeia en Perikles — de vrees bestaat, dat zij hun krachten versnipperen, wanneer ze aan nog weer een organisatie gaan meedoen. Daarover dit. In de eerste plaats: vrees niet te gauw om te veel te doen. Het is een oude ervaring, dat hoe meer men doet, hoe meer men kan doen. Ik verkondig hier geen boeken-wijsheid. Ik mag een beetje uit ervaring spreken. Maar voorts zie ik nog een oplossing: het moeten inderdaad niet altijd dezelfde zijn, die deze taken aanvatten. Maar als ze toch gebeuren moeten — en hoognodig gebeuren, en u bent dat met mij eens: wel, dan moet gij beginnen en wel beginnen met hen in het werk te betrekken, die tot nog toe afzijdig bleven staan.”

VERGADERINGEN die gehouden werden

In de afgelopen maanden werden door het Comité voor Actieve Democratie de volgende vergaderingen georganiseerd:

21 November: Koffiemaaltijd te Amsterdam. Spreker: prof. dr. Ph. Kohnstamm over: „Actieve Cultuurpolitiek“.

11 December: Vergadering te Amsterdam voor studenten. Spreker: prof. dr. J. Romein over: „De student en de democratie“.

11 December: Vergadering van de afd. Amsterdam. Spreker: mr. G. H. Slotemaker de Bruïne over: „De medewerking van de burger aan het sociale, culturele en economische leven“.

13 December: Vergadering te Leiden. Spreker: prof. Molenaar over: „De gevaren die de democratie bedreigen“.

18 December: Koffiemaaltijd te Amsterdam. Spreker: prof. dr. J. Minnaert over: „Hoe kan misbruik van atoomenergie voorkomen worden?“

15 Januari: Koffiemaaltijd te Amsterdam. Spreker: mr. J. W. A. Burger over: „Ervaringen in het UNO-werk“.

25 Januari: Conferentie te Rotterdam. Onderwerp: „Rotterdam en het Duitse probleem“. Sprekers: prof. dr. A. J. P. Tammes, A. Mozer en dr. A. Lichtenauer.

19 Februari: Koffiemaaltijd te Amsterdam. Spreker: „Lou Lichtevelde over: „De spanningen in West-Indië“.

4 Maart: Koffiemaaltijd te Rotterdam. Spreker: prof. dr. J. Minnaert over: „Hoe kan misbruik van atoomenergie worden voorkomen?“

26 Maart: Koffiemaaltijd te Amsterdam. Spreker: Mr. P. J. Oud, burgemeester van Rotterdam, over: „De betekenis van de gemeente voor de democratie.“

In de commissie ter bestudering van het kiesrechtvraagstuk, tot de vorming waarvan op de laatste ledenvergadering het initiatief werd genomen, hebben zitting genomen: prof. J. Romein, mr. J. Baert, mr. G. H. Slotemaker de Bruïne, mevr. mr. P. Eldering en mevr. L. Alma-Heynen.

De commissie zal nog uitgebreid worden met een jurist en een student.

In ons vorige nummer van het Mededelingenblad is bij de vermelding van de namen der hoofdbestuursleden, de naam van dr. J. J. Went, Eindhoven, bij vergissing weggevalen. Ook dr. Went maakt deel uit van het hoofdbestuur.

Actieve Democratie

veronderstelt kennis van stelsels en grote figuren.

Bent U reeds in het bezit van de navolgende deeltjes uit

De Volkspaedagogische Bibliotheek

Z. Stokvis	Stalin	f. 2.50
A. Miller	De Christelijke betekenis van Karl Marx	„ 2.75
Mr. M. V. Polak	Amerika	„ 2.50
Thijs Booy	De Jeugd in West-Europa	„ 2.50
Prof. Dr. C. J. Bakker	Grepen uit de Kernphysica	„ 1.10
Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar		
Prof. Dr. W. F. Wertheim	Het sociologisch karakter van de Indo-maatschappij	„ 1.10
Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar		

VERKRIJGBAAR BIJ UW BOEKHANDEL

Uitgeverij „VRIJ NEDERLAND“ Amsterdam

Boekbespreking

Democratie, achtergronden en mogelijkheden

EEN tiental lezingen, die in de winter van 1945 op 1946 in Amsterdam zijn gehouden over de democratie, zijn onder bovenstaande titel uitgegeven. Zij weerspiegelen zowel het vertrouwen in de democratie als haar gecompliceerdheid en problematiek. Zonder een basis van overeenstemming zouden zij niet uitgesproken kunnen zijn; was het onderwerp minder ingewikkeld, dan zouden zij meer eenheid hebben vertoond.

Dat de democratie in nauw verband staat met levens- en mensbeschouwing, laten bijna alle bijdragen blijken. De eerste twee, van Prof. Pos en Prof. van der Horst, resp. over „De Crisis in het denken” en „De sociaal-psychologische achtergronden van de wereldcrisis”, behandelen hun stof zonder direct verband met de democratie, maar haar mogelijkheden hangen juist in 't bijzonder af van oplossingen van de crisis-verschijnselen die de auteurs bespreken.

Nog steeds kunnen wij beter definiëren wat de democratie niet is of niet moet zijn, dan wat zij is of kan zijn. De democratie, zegt Prof. Vrij in zijn „Grondslagen der democratie”, waarin hij zich beperkt tot de staat, d.w.z. de gemeenschap waarvoor het woord is gevormd, is op meer dan één fundament gebouwd en kan ook op meer dan één doel gericht worden. Twee begrippen komen wel telkens terug, vrijheid en gelijkheid, begrippen die in de Franse revolutie zo vanzelfsprekend bijeen hoorden als zij thans als moeilijk met elkaar te verzoenen worden gedacht. De broederschap, die ze als 't ware te boven gaat en bekroont, stamt blijkbaar te zeer uit een andere wereld en blijft er vaak boven weven zonder contact met de barre realiteit waarin vrijheid en gelijkheid vaste voet moeten krijgen. Er wordt dus gesproken van herbinding met de vrijheid en verdieping der gelijkheid (Vrij), maar daarmee is de innerlijke problematiek bij lange na niet bezworen. Prof. Romein, die een historisch perspectief toont, stelt boven dit begrippenpaar, waaraan hij nog de veiligheid toevoegt, de rechtvaardigheid als hoogste zedelijke waarde. Prof. Donner betoogt dat de geestelijke vrijheid alleen het gedijen van vrijheid en gelijkheid waarborgt. De democratie is een ideaal, geen bepaald program van hervormingen, maar een methode en haar voornaamste kracht ligt in haar zwakte.

De democratie heeft behalve een staatkundig ook een economisch aspect. Prof. Verrijn Stuart ziet in de gecontroleerde economie, die de vrije, maar ook de geleide, economie afwijst, een oplossing van de strijd tussen democratie en dictatuur in het economische. Prof. van der Ven pleit voor het aankweken van gemeenschapsgeest bij zijn bespreking van: „De arbeider in het bedrijfsleven”, waar-

bij hij uitgaat van merkwaardige uitspraken van Thorbecke.

Dr Brugmans handelt over het personalisme en de crisis van de democratie, mevrouw Verweij-Jonker over haar internationale aspecten, terwijl Mr van Helsdingen „De Nieuwe Rijksgedachte” tot onderwerp had gekozen, dat intussen door de dramatische ontwikkeling in Indonesië is achterhaald.

O. Noordenbos.

Democratie in Spanje

HIEROVER schreef Isabel de Palencia, destijds Spaans gezante in Zweden en Finland, een buitengewoon interessant en verhelderend boek, dat thans onder de titel „Vrijheid in Ballingschap” ook in Nederland verkrijgbaar is.

Het boek dat ontstond, bevat meer dan de lotgevallen van haar familie tijdens en na de Spanse burgeroorlog. In de eerste plaats geeft het een overzicht van de voorgeschiedenis en de ontwikkeling van de opstand, daarnaast een beschrijving van het wettig verzet in en buiten Spanje.

Zonder dor en saai te worden geeft Mevr. Palencia een geschiedenisles, die, daar fouten en tekortkomingen in het eigen kamp niet verzwegen worden, ook voor ons zeer leerzaam is.

Eerlijk en spontaan geschreven, brengt dit werk nog eens duidelijk naar voren, dat ook in Katholieke kringen in en buiten Spanje vooraanstaande tegenstanders van Franco worden gevonden.

Dit zeer gunstig ontvangen, boek, waarvan de prijs f 5,25 bedraagt is verkrijgbaar bij de erkende boekhandel en bij Uitgeverij Elmar, Amsterdam Zuid, Eendrachtstraat I.

Boeken van Contact

R. C. K. Ensor
De Geschiedenis van de
oorlog in zakformaat, ge-
bonden f. 3.90

J. T. Adams
De geschiedenis van Ame-
rika, in linnen band f. 10.-

Binnenkort verschijnt:

E. H. Carr
Nationalisme nu en later,
gebonden f. 3.90

Richt Uw bestellingen tot
Uw boekhandelaar.

Vraagt proefnummer van
„De Stem van Nedeland”
onafhankelijk weekblad onder red-
actie van Dr. M. v. Blankenstein,
per kwartaal f. 3.50.

Sedert 1 Februari j.l. in groter
formaat en beter uitvoering. Ad-
ministr. Hekelveld 16, Amsterdam.

UITGEVERIJ
CONTACT

Prinsengracht 795 - Amsterdam

Twee belangrijke boeken

Democratie, achtergronden en mogelijkheden

Geschreven door tien vooraanstaande Nederlandse geleerden.

Een standaardwerk, op houtvrijpapier, in heel linnen band.

Gebonden f. 8.50

*

S. Tas: De Illusie van de ondergang

Wereldtragedie en wereldbeschouwing. Een kritisch

onderzoek naar de voornaamste emotionele drijf-

veren van ons cultuurleven. Houtvrijpapier.

Gebonden f. 6.50

Uitgaven van
DE BEZIGE BIJ
in iedere goede boekhandel.

BOSS. No.: OD 463
 CRT.: NUMMER PAROOL
 DATUM: 20-5-47
 PAR.: _____

NK 8

Sowjet-Unie en haar politiek Oorlog bracht nieuwe definitie van „democratie”

„De Sowjet-Unie en Amerika ontwikkelen zich hoe langer hoe meer tot de polen, waarnaar de rest van de wereld zich moet oriënteren. Maar de mensheid is gelukkig nog niet onherroepelijk in twee werelden uiteengevallen. Er is een aantal groeperingen van volken, die aanspraak maken op een zelfstandig, aan eigen wezen en mogelijkheden beantwoordend bestaan. Daartoe behoren ook de volken van Europa. Maar deze dienen zich rekenschap te geven van hun verhouding tot de beide grote machten van deze tijd.

Ook het volk van Nederland heeft in en na de oorlog geleerd, dat het positie moet kiezen in de internationale verhoudingen. Het staat voor de taak zijn koers te bepalen te midden van de heersende stromingen en het is daarom verplicht zich te confronteren met de beide grote machten, Rusland en Amerika, en hun respectieve levenssferen en stelling te nemen ten aanzien van de invloeden en werkingen, die daarvan uitgaan”.

Deze gedachtengang is voor 't „Comité voor actieve Democratie” de drijfveer geweest tot het organiseren van twee conferenties, één over de Sowjet-Unie en één over Amerika, waarvan de eerste in het afgelopen week-end te Utrecht werd gehouden. Zaterdagmiddag was ook onze ambassadeur in Moskou, de heer Loonik, aanwezig.

Prof. dr. Th. J. G. Locher behelpte in een rede over „De Sowjet-Unie en het Russische verleden” de historische achtergrond van het probleem. Uiteraard was er bij deze inleiding weinig reden voor een uitvoerig debat.

Een heel wat uitvoeriger discussie lokten de inleidingen van dr. J. Suys over „De houding der democratie tegen de Sowjet-Unie” en van mr. dr. J. Barents over „De buitenlandse politiek der Sowjet-Unie” uit.

„Democratie”

Dr. Suys meent, dat in deze oorlog, waar Rusland en de geallieerden zich te zamen tegen het fascisme keerden, een nieuwe definitie — een minimum-definitie — van democratie ontstond en wel deze, dat democratie datgene is wat op vrede is gericht, dus internationale samenwerking en verzoening. De eenheidsbehoefte is (tegenover de vroegere uitsluitingsbehoefte) een der essentiëla van de democratie geworden. Aan een campagne tegen Rusland in naam der democratie wilgerit dr. Suys dan ook mee te doen, want van de bestendiging van de vrede hangt onze Westerse democratie af en óók de mogelijkheid om Rusland met nu nog ontbrekende

politieke vrijheden te doordringen.

Mr. Barents betoogde o.a., dat de expansielust zowel bij Rusland als Amerika bestaat, maar dat de Russische voor de kleine staten verstikkender is.

Ook hij ziet het gebrek aan internationale samenwerking als de belangrijkste factor, die deze expansiezucht mogelijk maakt.

De oorlogskansen worden echter verkleind, althans wat Rusland betreft, omdat de economische positie van dit land te zwak is om militaire risico's te lopen.

En een reden tot geruststelling is ook, aldus spreker, het politiek isolationisme en de economische autarkie van de Sowjet-Unie.

Een interessante discussie, waarbij mr. Barents van vele zijden werd aangevallen, besloot de conferentie.